

Cservenka Ferdinánd: A szlovák haderő kiépítése és előkészületei a Lengyelország elleni hadjáratra

Az 1939. március 14-én létrejött szlovák államra a kezdetektől fogva komoly szervezési munkálatok vártak, amely nemcsak az egyes kormányzati, közigazgatási és egyéb szerveket érintette, hanem a haderőt is. 1939 tavaszán a szlovák haderő komoly átszervezéseken ment keresztül. Új katonai rendfokozatokat hoztak létre, meglévő rangokat neveztek át, illetve másképpen csoportosítottak. Fontos feladat volt a tisztikar létszámának növelése és nemzetiségi összetételének megváltoztatása, utóbbi elsősorban a cseh nemzetiségűek kárára. Az 1938. augusztus-i adatok szerint a csehszlovák haderőnél 435 szlovák katonatiszt teljesített katonai szolgálatot, s ez csupán a tisztek 3,4 %-át tette ki. Ezek közül egy fő viselte a tábornoki rangot, a többi nagyrészt főleg altiszti rangban szolgált.[1] A szlovák állam létrejötte után a parancsnoki funkciókat a cseh tábornokoktól és főtisztektől olyan szlovák katonatisztek vették át, akik nemcsak alacsonyabb tiszti ranggal rendelkeztek, hanem gyakran hiányos elméleti és gyakorlati felkészültséggel is. Szlovák katonatiszt az a személy lehetett, aki a következő feltételek egyikének megfelelt:

1. született szlovák volt,
2. nem a szlovák nemzetiséghez tartozott, de a felesége szlovák nemzetiségű volt,
3. nem szlovák nemzetiségű volt, de hosszabb ideje Szlovákia területén élt, és szívén viselte Szlovákia sorsát.[2]
4. július közepéig a szlovák haderő tisztjeinek létszámát 704 főre növelték. A tisztikar nemzetiségi összetétel a következő volt: 536 szlovák, 117 cseh, 27 német, valamint 24 ruszin és orosz.[3]
5. május 2-án a szlovák kormány elfogadta a Nemzetvédelmi Minisztérium tervét, amely szerint Szlovákia területén három magasabb katonai parancsnokságot hoztak létre. Az első parancsnokságot Trencsén központtal Anton Pulanich[4]ezredes (1939. május 17-től tábornok) vezetésével, a másodikat Besztercebánya központtal Alexander Čunderlík[5]ezredes (1939. május 17-től tábornok), a harmadikat Eperjes központtal Augustín Malár[6] vezérkari alezredes (május 17-től vezérkari ezredes) irányítása alatt. A szlovák haderő öt gyalogezredből állt, amelyek parancsnokságainak állomáshelye Pozsony, Nyitra, Zólyom, Lőcse és Eperjes voltak, továbbá hat önálló gyalogzászlóaljból, egy harckocsizászlóaljból, egy páncéltörő ágyús zászlóaljból, egy kerékpáros zászlóaljból, hat táborigazságot, egy légvédelmi tüzérezredből, három lovaszászlóaljból (1939 augusztusában három lovas felderítő osztályt hoztak létre), egy utászrezredből, egy repülőezredből, és további, különböző alakulatokból tevődött össze.[7] A repülőezred

parancsnokságának állomáshelye Pöstyén[8]volt.[9]

A szlovák haderő legfőbb parancsnoka az 1939. október 26-án köztársasági elnökké választott Jozef Tiso lett, akit a miniszterelnöki székben Vojtech Tuka követett. A nemzetvédelmi miniszteri posztot Ferdinand Čatloš[10] tábornok töltötte be, és egyben ő volt a legfőbb katonai parancsnok is. Közvetlenül a Nemzetvédelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozott a kerékpáros zászlóalj, a 153. légvédelmi tüzérezred, az 51. és 52. tüzérezredek, a harckocsizászlóalj, a páncéltörő tüzérosztály, az utászrezred, a repülőezred stb.[11] 1939. július 1-ig a szlovák haderő létszáma elérte a 29 683 főt, ebből mindössze négyen viselték a tábornoki rangot, a tisztek létszáma 700 főt, az altiszteké 573 főt a legénységé pedig 28 406 főt tett ki.[12] A szlovák haderő harckocsi állománya 27 Lt vz. 34 és 52 Lt vz. 35 könnyű harckocsiból[13]és 30 Tč. vz. 33 kisharckocsiból[14] állt, valamint 3 OA vz. 27 és 17 OA vz. 30 páncélgépkocsival,[15] és egy páncélvonattal rendelkezett.[16]A védelmi szerződés (Schutzvertrag)[17] megkötése után a haderő fejlesztésével kapcsolatban döntő szava volt a Franz Barckhausen altábornagy vezette német katonai bizottságnak, a Deutsche Militärkommission-nak. A németek kezdetben nem törekedtek a szlovák haderő létszámának növelésére, sőt inkább annak 25 000 főre való csökkentésére. Mindennemű „fölösnek” számító hadianyagot a német fegyveres erőknek, a Wehrmachtnak kellett átvennie, továbbá minden Szlovákiából kiinduló fegyverszállítmány csupán a német kormány beleegyezésével hagyhatta el az országot.[18]A védelmi szerződés említést tesz a németek által felállított védelmi övezet létezéséről is, ugyanis a német csapatok még 1939. március 15-én, egy nappal a szlovák állam létrejötte után behatoltak Szlovákia területére, és megszállták a nyugati határtól egészen a Vág folyóig terjedő terület egy részét. A Wehrmacht egységei elfoglalták a helyőrségeket, és elszállították a hadianyagot. Ez a védelmi övezet a németek számára nemcsak biztosítékot jelentett Szlovákia esetleges felosztására Németország, Magyarország és Lengyelország között, hanem biztosította a németek által bekebelezett Csehország, és az ebből létrehozott Cseh-Morva Protektorátus területét is.[19]A védelmi szerződés értelmében szükség esetén a németek bármikor irányítás és megszállás alatt tarthatták a szlovák katonai objektumokat. A védelmi övezet eddigi szerepe és jelentősége akkor változott meg, mikor Lengyelország elvetette a németek azon próbálkozásait, hogy Gdansk és a korridor megegyezés útján Németországhoz kerüljön. A németek védelmi övezete ezek után katonai felvonulási területté vált. A Wehrmacht már néhány hónappal a Lengyelország elleni háború kitörése előtt megkezdte az előkészületeket. A május 11-től 13-ig tartó szlovák – német tárgyalásokon a német fél szóba hozta a közlekedési útvonalak fejlesztésének kérdését is.[20]Így került sor utak építésére és megerősítésére (harcjárművek részére), vasutak javítására, hidak megerősítésére Szlovákia északnyugati részén. A szlovák Közlekedési és Közmunkaügyi Minisztérium elfogadta a

német katonai bizottság, a Deutsche Militärkommission kérelmét, amely a Wehrmacht számára szükséges több nemzetközi és belföldi telefonvonal létesítését írta elő. A terheket a szlovák kormány fedezte, amelynek összege 2 101 027 szlovák korona volt. Augusztusban megkezdődtek az erődítési munkálatok a védelmi övezet északi részén.[21]A német felderítés megkezdte a terepviszonyok vizsgálatát Zsolna, Turzófalva[22] és Nagybicse[23] térségében. Katonailag fontos szempont volt, hogy a Zsolna és Turzófalva közötti összeköttetést kiépítsék. Az utak javítását elsősorban a tüzérségi fegyverek felvonulása tette szükségessé. Problémát okozott a német csapatok elszállásolása is.[24]A szlovák Nemzetvédelmi Minisztérium jelentése szerint a német alakulatok intenzíven folytatták a munkálatokat, árkokat ástak, géppuskafészeket, légvédelmi fedezékeket létesítettek.[25]

A németek Szlovákiával kapcsolatos elképzelései akkor változtak meg radikálisan, amikor Teleki Pál magyar miniszterelnök kijelentette Hitlernek, hogy Magyarország elutasít minden Lengyelország ellen irányuló katonai vállalkozást. Ezek után Szlovákia 1939 nyarán a német tábornokok számára fontos felvonulási területté vált,[26]valamint felmerült az is, hogy katonai részvétellel a szlovák haderő lekötheti a lengyel haderő egy részét. 1939. augusztus 12-én a német és a szlovák fél szerződést írt alá a védelmi övezetről.[27]A védelmi övezet keleti határa Vágújhelytől[28] északra a Vág nyugati partjáig terjedt, majd folytatódott tovább a Kiszuca folyó nyugati partja mentén egészen a lengyel határig.[29] A német fél kilátásba helyezte a szlovák haderő létszámának növelését is. Az augusztus 18-i egyezmény értelmében a szlovák haderő létszámát 25 ezerről 150 ezerre növelték. A németek ígéretet tettek arra is, hogy a szlovák csapatokat modern fegyverekkel szerelik fel, természetesen nem ingyen, ugyanis a német ipari konszernek átvették az ellenőrzést a vágbesztercei[30] és a máriatölgyesi[31] fegyvergyárak felett.[32]

Adolf Hitler 1939. augusztus 22-i parancsa meghatározta Szlovákia helyzetét az elkövetkező Lengyelország elleni konfliktusban, amely szerint, ha a szlovákok teljesítik a német haderő kívánságait, akkor számolhatnak azzal, hogy Németország garanciát vállal Szlovákia határainak megvédésére Magyarországgal szemben, valamint háború esetén számíthat arra, hogy visszakapja a Lengyelország által 1938-ban megszállt és elcsatolt határmenti területeket. A szlovák haderő feladata csupán Szlovákia területének védelme lett volna. A német haderő igény tartott az iglói[33]repülőtér használatára is. A szlovák kormányt az egyes kívánságokról augusztus 24-én délelőtt informálta Barckhausen altábornagy és Hans Bernard pozsonyi német követ. A Deutsche Militärkommission naplója szerint a szlovák kormány képviselői, élükön Tisoval, feltétel nélkül elfogadták a németek kívánságait.[34]

1939. augusztus 24-én a Nemzetvédelmi Minisztérium felkérte a Hlinka-gárda[35]

főparancsnokságát, hogy kiegészítésként határvédelmi funkciókat lássanak el a magyar – szlovák határon. Tekintettel a feszült nemzetközi helyzetre nagyon fontos volt, hogy ne legyenek szlovák részről konfliktusok a határon. Augusztus 26-i hatállyal meg kellett oldani a gárdisták felfegyverzését és felszerelését, 27-én pedig már szolgálatba kellett

állniuk.[36] Augusztus 25-én a katonai előkészületek miatt légi tilalmat rendeltek el.[37]

1940. augusztus 26-án vette kezdetét a szlovák haderő rejtett mozgósítása, mobilizációja,[38] amely során a háború kitöréséig nyolc évfolyamot hívtak be. A tartalékosokat hivatalosan rendkívüli hadgyakorlatra hívták be, ugyanis Szlovákia ekkor még nem állt hadiállapotban Lengyelországgal. Sokan a tartalékosok közül nem kaptak behívó parancsot azért, mert korábban olyan alakulathoz tartoztak, amelyeket Csehszlovákia felbomlása és a szlovák haderő létrejötte után megszüntettek, vagy esetenként újjászerveztek. Többen a behívottak közül nem tettek eleget a felszólításnak. A Németországban dolgozó szlovák állampolgárokkal kapcsolatban a szlovák kormány a Deutsche Militärkommission kérelmére úgy döntött, hogy egyelőre a behívó parancs nem érinti őket. Ez kb. 15 ezer alkalmazottat érintett. Behívásukra augusztus 31-én került sor, de a szlovák kormány és a bécsi illetékes munkaügyi hivatal elnöke közötti tárgyalások eredményeként eldöntötték, hogy egyelőre minden alkalmazott maradjon a munkahelyén. Az egyes cégeknek névsort kellett összeállítaniuk a pótolhatatlannak minősülő alkalmazottakról, és azt át kellett nyújtani a szlovák félnek, amely eldöntötte kit hívnak be és kit nem. Ezeket a „kiváltságos” tartalékosokat 6-8 hét alatt idősebb alkalmazottakkal kellett leváltani. Augusztus 30-ig a különböző nehézségek és problémák miatt a 19 365 behívott főből csupán 4 539 fő tett eleget a parancsnak, illetve felelt meg az elvárásoknak.[39] Ebből kifolyólag azonnal a háború kitörése után, szeptember 1-jén Tiso 8 óra 30 percre értekezletet hívott össze a következő mozgósítással kapcsolatban. A megegyezés értelmében további 7 évfolyam behívását határozták el (összesen tehát 15 évfolyamot hívtak be). A behívóparancs nem érintette a Hlinka-gárda tisztségviselőit, a csendőrség és a rendőrség tagjait.[40] A csendőri és rendőri szervek feladatuk az volt, hogy kutassák fel azokat a tartalékosokat, akik nem tettek eleget a parancsnak. Természetesen rájuk büntetés várt. Szeptember 9-ig a behívott 135 704 főből 69 814 fő, szeptember 12-ig a 151 784 főből 96 058 fő, szeptember 14-ig a 161 567 főből 108 067 fő, szeptember 20-ig a 162 129 főből 116 755 fő tett eleget a behívó parancsnak.[41] Összességében a 160 ezer behívott tartalékosból a mobilizáció során alkalmazott elővigyázatosságokat is figyelembe véve kb. 120 ezer fővel lehetett számolni. A tartalékosokkal és a tényleges katonai szolgálatot teljesítőkkal együtt a szlovák haderő létszáma szeptember 20-ig elérte a 148 113 főt.[42]

A mozgósítás eredményeként lehetőség adódott a Lengyelország ellen felállított tábori alakulatok létrehozására, amelynek létszáma szeptember 1-ig elérte 13 351 főt, szeptember

10-ig a 32 380 főt, szeptember 24-ig pedig az 51 306 főt (legmagasabb létszám).[43]

A mobilizáció nem volt tekintettel a nemzetiségekre. A rezsim a nemzeti kisebbségek azon tagjait, amelyekben nem bízott (pl. a magyar nemzetiségűek), azokat pótalakulatokhoz osztották be. Természetesen a német nemzetiségűek más bánásmódban részesültek, sőt már 1939 szeptembere előtt egy német ezred felállítását tervezték a szlovák haderőn belül, majd szeptember közepén létrehozták a 35. gyalogezredet, amely I. zászlóaljának tagjai korábban a szepességi őrzászlóaljban szolgáltak. Német nemzetiségűek szolgáltak a tűzeralakulatoknál is. Egyébként a szlovákiai németek számára csupán 1939 júliusában tették kötelezővé néhány hónap után ismét a katonai szolgálatot.[44] Különleges helyzetben voltak a faji szempontból üldözött személyek, a zsidók, akikre az 1939. évi 150. számú kormányrendelet vonatkozott, miszerint az összes katonaköteles zsidó személyt a munkaszolgálatos alakulatokhoz osztották be. A zsidóknak 5 cm széles, kék színű karszalagot kellett volna viselniük, nem használhattak volna rangjelzéseket (kivéve az orvosokat) stb.[45] Ezeknek az intézkedéseknek a megvalósítása már a kezdetektől technikai problémákkal küszködött és késett. A kormányzat eldöntötte, hogy a mobilizáció befejezése után azonnal megkezdik a zsidó munkatáborok felállítását, amelyre 1939 októberében sor is került. A kormány szerint munkaszolgálatot kell teljesíteniük azoknak is, akik valamilyen okok miatt nem abszolválták a kötelező katonai szolgálatot.[46]

Azok a magyar nemzetiségű tartalékosok, akiket védett a reciprocitás elve, a behívó parancsoknak nem tettek eleget. Ide azok a személyek tartoztak, akik állandó illetőséggel rendelkeztek azon a területen, amely még 1938 novemberében Magyarországhoz került, de Szlovákia területén éltek.[47]

A mozgósítás során néhány helyi konfliktus is kialakult az államhatalom és a behívott tartalékosok között, amelyeket az illetékes hatóságok hatékonyan rendeztek el.[48] 1939. szeptember 15-én háborúellenes fellépésre, zendülésre került sor Körmöcbányán. A zendülő katonák elhagyták a helyőrséget, és a városba távoztak, ahol kormányellenes jelszavakat hangoztattak. A tiltakozó katonák száma 1 000 és 3 000 között mozgott. A zendülést végül a sűrű eső és a csendőri, rendőri szervek, valamint a Hlinka-gárda és a Freiwillige Schutzstaffel[49] alakulatai verték le, szüntették meg.[50]

1939. augusztus 29-én létrehozták a szlovák tábori alakulatokat tömörítő tábori „haderőt” Iglón „Bernolák”[51] fedőnéven, Ferdinand Čatlos tábornok parancsnoksága alatt. Alárendeltségébe három gyaloghadosztály tartozott: az 1. „Jánosik” hadosztály Anton Pulanich tábornok, a 2. „Škultéty” hadosztály Ján Imro alezredes és a 3. „Rázus” hadosztály Augustín Malár vezérkari ezredes parancsnoksága alatt. A tábori csapatok ereje később még egy „Kalinčiak” fedőnevű

gyorscsoporttal is nőtt. A gyaloghadosztályokat a három magasabb parancsnokságból hozták létre. A lengyel határhoz való átcsoportosítások, csapatáthelyezések miatt jelentős változások következtek be az egyes seregtesteknél. A 3. hadosztályt azt kapta feladatul, hogy védelmezze a szlovák – lengyel határt Szlovákia keleti részén. Az 1. hadosztály augusztus 26-án kapott parancsot az átcsoportosításra. Egységeinek Lőcse–Szepesváralja[52]–Igló–Eperjes térségébe kellett vonulniuk. Az 1. hadosztály parancsnoksága másnap átköltözött Iglóra. Augusztus 31-én a hadosztályt megerősítették az 1. gyalogezreddel, amely korábban a 3. hadosztály hadrendjébe tartozott. Később az 1. hadosztály alárendeltségébe került a 6. gyalogezred is, amely az I., III. és az IV. önálló zászlóaljak összevonásával jött létre. Ezek korábban a 2. hadosztály hadrendjébe tartoztak. A III. önálló zászlóalj augusztus 30-tól lezárta és eltorlaszolta az összes átjárót a Magas-Tátrán keresztül. Az 1. hadosztály alárendeltségéből kivették az 5. gyalogezredet, amelyet a szlovák tábori „haderő” parancsnokságának tartalékalakulataihoz osztottak be. A II. önálló zászlóalj az 1. hadosztálytól a 3. hadosztály alárendeltségébe került, ahol az V. és a VI. önálló zászlóaljjal együtt létrehozták a 21. gyalogezredet. Az egyes hadosztályok a változtatások eredményeképpen a következő gyalog- és tüzérezredekben álltak:

- 1940. „Jánošík” hadosztály – 1. gyalogezred (parancsnok:[53]Pavel Kuna alezredes), 4. gyalogezred (pk.: Ladislav Bodický alezredes, szeptember 4-től Emil Krivoš őrnagy), 6. gyalogezred (pk.: Mikuláš Markus őrnagy), 1. tüzérezred (pk.: Mirko Vesel tüzérőrnagy).
- 1941. „Škultéty” hadosztály – 3. gyalogezred (pk.: František Krakovský őrnagy), 2. tüzérezred (pk.: Július Smutný tüzérőrnagy).
- 1942. „Rázus” hadosztály – 2. gyalogezred (pk.: Ján Stenzinger őrnagy, szeptember 14-től Karol Kubíček őrnagy), 21. gyalogezred (pk.: ?, szeptember 14-től Ondrej Zverin őrnagy), 4. tüzérezred (pk.: Emil Perko tüzérőrnagy), 3. tüzérezred (pk.: ?).

Az 5. gyalogezredet (pk.: Eduard Lifka ezredes) keletre vezényelték és a 2. hadosztály alárendeltségébe került.[54] A Deutsche Militärkommission augusztus 28-i jelentése szerint megvalósult a B alakulatok létrehozása is, konkrétan a 35. gyalogezred (pk.: szeptember 14-től Jozef Tlach őrnagy) és a 18. gyalogezred (pk.: Michal Širica alezredes) felállítása.[55]

- 1939. szeptember 1-jén a német haderő támadást indított Lengyelország ellen. Ferdinand Čatloš tábornok közvetlen parancsára, amelyben a lengyel „iga” alatt élő szlovákok szabadságának kivívására szólított fel – hadüzenet nélkül – a harci cselekményekbe bekapcsolódtak a szlovák alakulatok is.[56]

Források és szakirodalom

Levéltári források:

Vojenský historický archív (VHA) Bratislava

Fond: Veliteľstvo Bernolák

Szakirodalom:

Baka, Igor: *Slovenská republika a nacistická agresia proti Poľsku*. Bratislava, 2006.

Baka, Igor: *Slovensko vo vojne proti Poľsku*. *Vojenská história*, IX. évf., 2005/3, 26–46.

Cséfalvay, František et al.: *Vojenské dejiny Slovenska, zv. V. (1939-1945)*. Bratislava, 2008.

Cséfalvay, František et al.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*. Bratislava, 2013.

Klubert, Tomáš: *Slovenská armáda v druhej svetovej vojne slovom a obrazom*. Bratislava, 2016.

Kováč, Dušan: *Szlovákia története*. Pozsony, 2011.

Lacko, Martin (ed.): *Proti Poľsku. Odraz ťaženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády*. Bratislava, 2007.

Segeš, Vladimír – Dangl, Vojtech – Čaplovič, Miloslav – Bystrický, Jozef – Štaigl, Jan – Štefanský, Michal – Purdek, Imrich: *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha, 2015.

.

[1] František Cséfalvay et al.: *Vojenské dejiny Slovenska. zv. V. (1939-1945)*. Bratislava, 2008, 14.

[2] Vladimír Segeš – Vojtech Dangl – Miloslav Čaplovič – Jozef Bystrický – Jan Štaigl – Michal Štefanský – Imrich Purdek: *Vojenské dejiny Slovenska a Slovákov*. Praha, 2015, 277.

[3] Segeš: *Vojenské dejiny*, 278.

[4] Anton Pulanich (1884–1962) szlovák ezredes. 1939 májusában tábornokká léptették elő. 1939 szeptemberében a szlovák 1. hadosztály parancsnokaként részt vett a lengyelországi hadjáratban. Később a szlovák légierő parancsnoka volt. 1941. augusztus 12-én a szlovák táborigádparancsnokává nevezték ki. Visszatért Szlovákiába, és 1941. szeptember végétől ismét a szlovák légierő parancsnoki tisztét töltötte be. 1942 augusztusában a szlovák szárazföldi erők parancsnoka lett. 1945 márciusában a front elől Ausztriába ment. A háború után visszatért Szlovákiába, 1947 végén pedig a csehszlovák haderő tartalékos tisztje lett. 1950-ben tiszti rangjától megfosztották. 1991 novemberében rehabilitálták, dandártábornoki rangját elismerték. Uo., 280.

[5] Alexander Čunderlík (1878–1947) szlovák ezredes. 1939 májusában tábornokká nevezték ki. 1939 szeptemberében a szlovák 2. hadosztály parancsnokaként részt vett a Lengyelország elleni hadjáratban. 1940 novemberében a szárazföldi erők parancsnokává nevezték ki. 1943 áprilisában egészségügyi okok miatt saját kérésére nyugdíjazták, azonban még ez év augusztusában visszahívták a szolgálatba, és a Nemzetvédelmi Minisztériumban szaktanácsadóként működött. 1944 októberében ismét nyugdíjazták. Uo., 279.

[6] Augustín Malár (1894–1945) szlovák vezérkari alezredes. 1939 májusában vezérkari ezredessé léptették elő. 1939 szeptemberében a szlovák 3. hadosztály parancsnokaként részt vett a lengyelországi hadjáratban. 1941 augusztusában a szlovák Biztosító hadosztály parancsnoka lett. 1941 novemberében a hadosztály parancsnokságát Pavel Kuna ezredesnek adta át, és Jozef Turanec ezredestől átvette a Gyorshadosztály vezetését. 1942 januárjában tábornokká léptették elő, majd áprilisban visszaadta a Gyorshadosztály parancsnokságát Turanec ezredesnek. 1942 szeptemberében katonai attasé lett Berlinben. 1944 májusában az eperjesi haderőparancsnokság vezetője lett. 1944. augusztus 30-án este a pozsonyi rádióban a szlovák nemzeti felkelés ellen mondott beszédet. Eperjesre való visszatérése után a német

hatóságok letartóztatták a felkelőkkel való együttműködés vádjával, és Ausztriába szállították. 1945 januárjában Belinbe, majd februárban a flossenbürgi koncentrációs táborba vitték, ahol kivégezték. František Cséfalvay et al.: *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*. Bratislava, 2013, 155–156.

[7] Tomáš Klubert: *Slovenská armáda v druhej svetovej vojne slovom a obrazom*. Bratislava, 2016, 47.

[8] A település mai szlovák elnevezése: Piešťany.

[9] Klubert: *Slovenská armáda*, 49.

[10] Ferdinand Čatloš (1895–1972) szlovák tábornok, nemzetvédelmi miniszter. 1939 márciusában a megalakult Szlovák Köztársaság nemzetvédelmi minisztere lett. 1939 áprilisában Čatloš vezérkari alezredest dandártábornokká, majd egy hónappal később első osztályú tábornokká nevezték ki. Már 1943 végén próbálkozott Szlovákia átállásával a Hitler-ellenes koalícióhoz, de nem kapott támogatást még a szovjetektől sem. A szlovák nemzeti felkelés és a német megszállás után Besztercebányára ment, ahol felajánlotta együttműködését a felkelőknek, ők ezt azonban nem fogadták el. 1944 októberében a Szovjetunióba szállították. 1947-ben a szovjetek kiadták őt a csehszlovák hatóságoknak. A Jozef Tiso elleni perben nyújtott segítsége miatt csupán 5 évre ítélték. 1948-ban szabadon engedték. Később hivatalnokként dolgozott. Uo., 42–43.

[11] Igor Baka: *Slovenská republika a nacistická agresia proti Poľsku*. Bratislava, 2006, 86.

[12] Klubert: *Slovenská armáda*, 48.

[13] Ezeknek a csehszlovák gyártmányú könnyűharckocsiknak a fegyverzetét egy 37, 2 mm-es Škoda A3 ágyú és két 7,92 mm-es nehézgéppuska alkotta. A két típus közti különbség elsősorban a teljesítményben, a végsebességben és a páncélzat vastagságában mutatkozott meg, természetesen a későbbi típus, az Lt vz. 35 javára. Uo., 239–240.

[14] A két fős kezelőszemélyezettel rendelkező Tč. vz. 33 kisharckocsinak a fegyverzete két 7,92 mm-es vz. 26 könnyű géppuska volt. Uo., 239.

[15] Ezeknek a páncélgépkocsiknak a fegyverzetét, típustól függően három, vagy két 7,92 mm-es géppuska alkotta. Uo., 239.

[16] Uo., 52.

[17] 1939. március 23-án a Szlovák Köztársaságnak „védelmi szerződést” kellett aláírnia Németországgal. A német nyomásra kötött szerződés Szlovákiát arra kényszerítette, hogy külpolitikáját, haderejét a németek érdekeinek rendelje alá. A Harmadik Birodalom döntő pozíciókat szerzett a szlovák gazdaságban is. Dušan Kováč: *Szlovákia története*. Pozsony, 2011, 237.

[18] Klubert: *Slovenská armáda*, 48.

[19] Baka: *Slovenská republika*, 27.

[20] Uo., 28.

[21] Uo., 29.

[22] A település mai szlovák elnevezése: Turzovka.

[23] A település jelenlegi szlovák elnevezése: Bytča.

[24] Baka: *Slovenská republika*, 30.

[25] Uo., 32.

[26] Klubert: *Slovenská armáda*, 48.

[27] Uo., 51.

[28] A település mai szlovák elnevezése: Nové Mesto nad Váhom.

[29] Cséfalvay: *Vojenské dejiny*, 21.

[30] A település jelenlegi szlovák elnevezése: Považská Bystrica

[31][31] A település mai szlovák elnevezése: Trebišov.

[32] Klubert: *Slovenská armáda*, 52.

[33] A település mai szlovák elnevezése: Spišská Nová Ves.

[34] Igor Baka: Slovensko vo vojne proti Poľsku. *Vojenská história*, IX. évf., 2005/3, 28.

[35] Hlinka Szlovák Néppártjának félkatonai fegyveres szervezete volt 1938 és 1945 között. 1938 júniusában hozták létre illegálisan, majd októberben legalizálták. Elsősorban kiegészítő rendőri feladatokat látott el. Gyakran vettek részt különféle, főleg csehek és zsidók elleni atrocitásokban, valamint a szlovák nemzeti felkelés leverésében, és az utána következő megtorlásban is. Klubert: *Slovenská armáda*, 29.

[36] Martin Lacko (ed.): *Proti Poľsku. Odraz ťaženia roku 1939 v denníkoch a kronikách slovenskej armády*. Bratislava, 2007, 16.

[37] Lacko: *Proti Poľsku*, 17.

[38] Baka: *Slovenská republika*, 78.

[39] Vojenský historický archív (VHA) Bratislava, Veliteľstvo Bernolák, kr. 2, i. č. 9, č. j. 15 014, telegram pre veliteľstvo Bernolák z 30. 8. 1939.

[40] Baka: *Slovenská republika*, 79.

[41] VHA, Veliteľstvo Bernolák, kr. 2, i. č. 10, č. j. 15 263, kr. 3, i. č. 11, č. j. 15 365.

[42] A második világháború alatt a szlovák haderő ilyen magas létszámmal már többé nem rendelkezett.

[43] VHA, Veliteľstvo Bernolák, kr. 6, i. č. 48.

[44] Baka: *Slovenská republika*, 80.

[45] VHA, Veliteľstvo Bernolák, kr. 2, i. č. 9, č. j. 15 152, nariadenie MNO – HVV z 9. 9. 1939.

[46] Baka: *Slovenská republika*, 81.

[47] Uo., 82.

[48] Uo., 83.

[49] A szlovákiai németek pártjának, a Deutsche Partei-nak a félkatonai fegyveres szervezete volt. Az autonóm szlovák kormány tolerálta működését, de legalizálására csupán 1939.

szeptember 27-én került sor. Tagjai a Hlinka-gárdához hasonlóan gyakran vettek részt atrocitásokban. Klubert:*Slovenská armáda*, 29.

[50] Baka: *Slovenská republika*, 83.

[51] Megjegyzés: Az egyes tábori alakulatok különböző fedőneveket kaptak. Ezek a fedőnevek valamely szlovák irodalmár, vagy történelmi személy nevét viselték.

[52] A település jelenlegi elnevezése: Spišské Podhradie.

[53] A továbbiakban rövidítve: pk.

[54] Baka: *Slovenská republika*, 87.

[55] Uo., 88.

[56] Baka: *Slovensko*, 36.